

Vejledning til børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse

Sognets børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse

Anordning nr. 1027 af 24. september 2014 om børnekonfirmandundervisning og konfirmation af 2014 angiver grundlaget for sognets undervisningstilbud til børn og unge.

Den fastslår, at børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse udgør rygraden i sognets tilbud om dåbsoplæring.

Børnekonfirmandundervisningen bliver oftest i daglig tale lokalt kaldt mini- eller juniorkonfirmandundervisning. Når den også officielt bærer betegnelsen ”konfirmandundervisning”, signalerer ”konfirmand”, at undervisningen på det punkt deler plads med konfirmationsforberedelsen som et bærende led i sognets dåbsoplæring. Samtidig er den betegnet som *børnekonfirmandundervisning*. Konfirmationsforberedelsen sigter mod voksenmyndiggørelse i menigheden og forbereder til konfirmationen, mens børnekonfirmandundervisningen er dåbsoplærende børneundervisning i menigheden.

I anordningens § 2 er angivet, at ansvaret for tilbud om børnekonfirmandundervisning påhviler menighedsrådet. Præst og menighedsråd må i fællesskab løfte det ansvar, der også indebærer menighedens villighed til at bidrage med frivilligt arbejde. Børnekonfirmandundervisningen kan tilbydes i samarbejde med ét eller flere nabosogne eller pastorater eller ved at menighedsrådet med biskoppens godkendelse opretter et alternativt tilbud. Der henvises til anordningens § 2.

Præsten har det teologiske og pædagogiske ansvar for undervisningen. I børnekonfirmandundervisningen vil det i langt de fleste tilfælde være en fordel at tilknytte en fast undervisningsmedhjælp. I konfirmationsforberedelsen vil undervisningsmedhjælp især komme på tale i de pastorater, hvor præsten har tre eller flere konfirmandhold.

Menighedsrådet har kompetencen til at ansætte. Undervisningen hører under præstens embedsansvar, ligesom præst og fast medhjælp er samarbejdspartnere. Derfor skal præst og menighedsråd finde frem til enighed om ansættelsen og behovet herfor. Kravet om enighed betyder, at hvor flere præster i pastoratet hver for sig har ansvar for undervisning, som der søges medhjælp

til, skal enighed opnås mellem menighedsrådet og hver af disse. Tilsvarende gælder, hvor flere pastorer samarbejder om undervisningen. Proceduren kan eventuelt forenkles ved, at præsterne indbyrdes aftaler en struktur for forhandlingerne med menighedsrådet.

Hvor der er tale om fast undervisningshjælp, skal der i fremtidige ansættelser stilles kvalifikationskrav om teologisk og pædagogisk viden, som svarer til de uddannelseskrav, der stilles til sogne-medhjælpere. Undervisningsmedhjælp eller flere undervisere kan ud over en nødvendig arbejdsresource samtidig betyde en styrkelse af børnenes og de unges læringsmuligheder. En bredde i undervisernes kompetencer giver en tilsvarende bredde i den kvalificerende dialog om undervisningens mål og form og i undervisningens praktisk-pædagogiske udførelse. Hvor præsten ikke selv står for undervisningen, vil det være naturligt, at præsten deltager, når gudstjeneste og gudstjenestelige elementer indgår.

Menighedsrådet har ansvaret for at stille påkrævede og tidssvarende rammer til rådighed for undervisningens gennemførelse, herunder velegnede lokaler, mulighed for i forskellige sammenhænge at benytte kirken som læringsrum og pædagogiske hjælpemidler.

Alle udgifter til undervisningen, herunder aflønning af undervisningsmedhjælp, afholdes af de lokale kirkelige ligningsmidler.

Præst og menighedsråd har således hver sine opgaver i forhold til sognets dåbsoplæring, men skal arbejde sig frem til en plan, som de fælles er ansvarlige for og forpligtede på.

Børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse er de to forordnede tilbud om kirkelig dåbsoplærende undervisning. De vil kunne inspirere til en række supplerende tilbud, som sognet kan give efter de lokale forhold, igen eventuelt i samarbejde med andre sogne eller pastorer, f.eks. babysalmesang, kirkelige børne- og ungdomskor og klubarbejde. Sognet har også et ansvar for at sikre et samarbejde med et eventuelt frivilligt kirkeligt børne- og ungdomsarbejde på stedet. Der kan eventuelt udarbejdes en helhedsplan for sognets dåbsoplæring, der også tænker tilbud til ungdomsgruppen efter konfirmationsalderen og voksne ind, herunder muligheden for voksenkonfirmation.

Undervisningens mål

Den fælles overordnede formålsformulering i anordningen § 1 fastslår, at børnekonfirmandundervisningen og konfirmationsforberedelsen

- er forankret i dåben og dermed i den gudstjenestelige bekendelse
- er dåbsoplæring for det kristne liv nu og i fremtiden
- har både et videns- og et praksisindhold
- er en bevidstgørelse om delagtigheden i det kristne fællesskab.

Den særlige formålsformulering for børnekonfirmandundervisningens ”hvordan” (anordningen § 3) fastslår, at undervisningens mål skal nås gennem formidling af en grundforståelse af kirke og kristendom. Det skal ske med inddragelse af børnenes egne erfaringer, dvs. i en legende udforskning og med opmærksomhed på de eksistentielle spørgsmål, som målgruppen stiller.

Den særlige formålsformulering for konfirmationsforberedelsens ”hvordan” (anordningen § 8) fastslår, at undervisningens mål skal nås ved i alle sammenhænge at bygge bro mellem de unges virkelighed og det kristne evangelium, sådan som det udfolder sig både i trosindhold, gudstjeneste og i dagligt liv. Desuden skal fortrolighed med gudstjenesten nås gennem indøvelse i gudstjenestelig praksis, herunder bøn, bekendelse og salmer. Konfirmandernes gudstjenestedeltagelse er en nødvendig del af undervisningen.

Undervisningens indhold

Børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse har efter sit formål det elementære og centrale evangelisk kristelige som sin kerne. Kernestoffet har baggrund i det bibelske univers, især i Jesu forkyndelse, og gudstjenesten. Nedenfor er det markeret i tre kernestofkredse, der uløseligt er flettet ind i hinanden – også i undervisningspraksis. Der er ikke tale om en prioritering af kernestofkredsene efter relevans, men om nødvendige elementer i al dåbsoplærende undervisning:

- Den kristne tradition, dvs. den treenige Gud og frelseshistorien, som den fortælles i Det Gamle og Det Nye Testamente og udfoldes i kirkehøjtiderne jul, påske og pinse*
- Det kristne liv i praksis, dvs.*
 - *Sakramenterne: dåb og nadver*
 - *Trosbekendelsen og Fadervor*
 - *Kirken, gudstjenesten og salmerne*

- *Bøn og etik*

c. *Grundlæggende eksistentielle livserfaringer*, dvs. børnenes og de unges egne livsspørgsmål.

Underviseren er frit stillet med henblik på udvælgelsen af eksempler på bibelsk og andet stof, men forpligtet på de ovennævnte grundlæggende elementer i undervisningen.

Det giver sig selv, at når børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse begge har til formål at udfolde det elementære og centrale evangelisk-kristelige, vil der i vid udstrækning være sammenfald mellem de kernefaglige stofområder. Til gengæld vil der være forskel i den konkrete didaktiske stofudvælgelse til de to alderstrin.

Kerneområder for børnekonfirmandundervisningen:

Den kristne tradition:

- Gud som skaber og opretholder
- Frelshistorien - skabelsen, syndefaldet, Jesu møde med mennesker, hans liv, død og opstandelse, Helligånden og kirkens tilblivelse
- Kirkeåret/højtider: jul, påske, pinse.

Det kristne liv i praksis:

- Bøn og Fadervor
- Kirken, gudstjenesten, salmer og sange
- Sakramenterne: dåb, nadver
- Etik.

Grundlæggende eksistentielle livserfaringer:

- At være skabt og livet som gave
- At leve sammen med andre, forskellighed
- Tro og tvivl
- Venskab og kærlighed
- Ensomhed og svigt
- Død og håb.

Konfirmationsforberedelsens kerneområder:

Den kristne tradition:

- Den treenige Gud: Gud som skaber og opretholder i Jesus Kristus og Helligånden
- Frelsehistorien: skabelsen, syndefaldet, Gud og det onde, profetierne om Jesus, Jesu forkyndelse, hans liv, død og opstandelse, Helligånden og kirkens tilblivelse
- Lignelser, underberetninger, eksempelfortællinger
- Bibelen, Den danske Salmebog
- Kristne symboler
- Tro og tvivl
- Tro og naturvidenskab.

Det kristne liv i praksis:

- Bøn og Fadervor
- Kirken, gudstjenesten, bl.a. deltagelse i forskellige former for gudstjenester, Trosbekendelsen, salmer og sange
- Kirkeåret/højtider: jul, hellig tre konger, faste, påske, Kristi himmelfart, pinse, alle helgen, trinitatis
- Sakramenterne: dåb, nadver
- Konfirmation
- Etik
- Mission
- Diakoni.

Grundlæggende eksistentielle livserfaringer:

- At være skabt og livet som gave
- At leve sammen med andre, også dem, der har en anden kultur og religion
- Tro og tvivl
- Tro og viden
- Venskab og kærlighed

- Ensomhed og svigt
- Død og håb.

Undervisningens form

Børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse finder sted i en kirkelig kontekst. De rummer alment dannende sider som f.eks. kirkehistorien, kirkegården, kirkekunst- og arkitektur, salmer, kirkemusik, ritualer og eksistentielle og religiøse grundspørgsmål. Samtidig er erfaring af og indøvelse i kristenliv et af de centrale mål med undervisningen som folkekirkelig dåbsoplæring.

Gudstjenestelige og trosintegrerende elementer og gudstjenesteligt inspirerede arbejdsformer har en væsentlig plads. Gudstjenesterummet er et af undervisningens læringsrum.

Men ellers deler dåbsoplæringen vilkår med al anden undervisning. Underviseren er forpligtet på en fagdidaktisk gennemtænkt undervisning med opmærksomhed på den aktuelle, almene didaktiske diskussion, men har ellers metodefrihed. Udfordringen er at finde en didaktisk form, der gør budskabet anskueligt og nærværende for de to forskellige årgange, så det kan forstås ud fra deres erfaringshorisont. En række udgivne undervisningsmaterialer kan her være til vejledning og inspiration.

Underviseren

Både præst og andre undervisere må ud over teologisk viden besidde pædagogisk viden og færdigheder. Det indebærer en fordring til stadig fornyelse. Samtidig kræver undervisningen personligt engagement og autenticitet, forstået som en personlig troværdighed, der har børnenes og de unges læring som mål og repræsenterer embedet og kirken.

Målgrupperne

Børn og unge er opvokset i en tradition, hvor medbestemmelse, medansvar, kritik og dialog er en selvfølge, og hvor kun en naturlig og begrundet autoritet vinder respekt. De 13-15-årige er samtidig i en udviklingsperiode i deres liv, hvor fællesskab med jævnaldrende spiller en betydelig rolle i dannelsesprocessen.

Børns og unges forhold til kirke og tro og kristen livspraksis er ligesom deres liv i øvrigt i udstrakt grad individuelt præget af egne erfaringer og behov. Fra litteratur, billeder, film og musik har de erfaringer med religiøst sprog og spirituelle udtryksformer.

Børnekonfirmandundervisningens og konfirmationsforberedelsens formidling af kristendom og kirkelig tradition må integrere disse forhold i læringsprocessen, hvis den skal lykkes. Det gælder

såvel børns og unges medejerskab til undervisningen, deres fællesskab, deres individualitet og deres erfaringer.

Konfirmationsforberedelse, dåb og konfirmation

Dåben skal respekteres med dens egen afgørende teologiske betydning. Derfor bør konfirmander, som ikke er døbt, døbes enten tidligt i undervisningsforløbet eller under konfirmationsgudstjenesten. Det er almindeligt, at også ikke-døbte konfirmander deltager i nadveren som en naturlig del af undervisningen.

Samarbejdspartnere omkring undervisningen

Børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse forudsætter et samarbejde med børnenes og de unges forældre. Det handler dels om respekt for forældrene som uomgængelige medspillere omkring børnenes og de unges kristne dannelse, dels om forsøg på at inddrage forældrene i et konkret medejerskab omkring dåbsoplæringen. Det kan udfoldes i forbindelse med forældremøder, forældreundervisning, fælles arrangementer og forældres deltagelse i undervisning og ekskursioner. Som et grundlag for samarbejdet med forældrene om undervisningen vil det være naturligt, at præsten fremlægger sine mål og sin undervisningsplan for forældregruppen, eventuelt på kirkens hjemmeside.

Der bør samtidig være kontakt og gerne tæt samarbejde med skolen før og under forløbet med respekt for skolens og kirkens forskellige opgaver.

Et samarbejde med kolleger i sognet eller på tværs af sognegrænser, kirkelige medarbejdere og frivillige hjælpere, bl.a. de frivillige kirkelige organisationer, kan også være med til at styrke undervisningen. De frivillige, kirkelige børne- og ungdomsorganisationer har i forvejen god erfaring med formidling til målgrupperne og kan samtidig bidrage til at skabe sammenhæng for børn og unge både før, under og efter undervisningsforløbene.

For at fremme og styrke den kristne oplæring i sognet kan der nedsættes et dåbsoplæringsudvalg. Udvalget består af repræsentanter fra de frivillige folkekirkelige børne – og ungdomsorganisationer, menighedsråd og præst (er), sognemedhjælper (e) m.fl. Udvalget er et samtaleforum med henblik på

gensidig orientering om arbejdet set i relation til den kristne oplæring og koordinering af aktiviteter og om muligt samarbejde om fælles arrangementer.

Menighedsrådet skal som medansvarlig for undervisningen ikke blot skaffe rammer og økonomi. Det er centralt for både børnekonfirmandundervisningen og konfirmationsforberedelsen, at menighedsrådet bliver orienteret om indhold og metode og gerne inddraget, hvor der er mulighed for det.

Rammer for undervisningen

Lokaler

Undervisningen bør så vidt muligt have hjemsted i kirkens egne lokaler. Det betyder ofte let adgang til kirken som lærings- og gudstjenesterum.

Nye strukturer for børnekonfirmandundervisningen og konfirmationsforberedelsen, eventuelt i samarbejde mellem flere sogne og menighedsråd, kræver fleksible løsninger mht. lokaler. Provsten er godkendende instans og kan være part i beslutningerne.

Undervisningen stiller nogle grundlæggende lokalekrav om rummelighed, gode lyd-, lys- og ventilationsforhold, værkstedsmuligheder, teknisk og andet materiel.

Struktur og rammer

Børnekonfirmandundervisningen

Børnekonfirmandundervisningen kan have forskellig struktur og form alt efter lokale muligheder, f.eks. regelmæssig ugeundervisning over et antal måneder, kortere ugeundervisning i kombination med en eller flere dage/en weekend, en uges heldagsundervisning mm. Undervisningen kan også udfoldes i et samarbejde mellem menighedsråd og med biskoppens godkendelse i en struktur, som bæres af frivillige kirkelige organisationer i sognet eller området, eller helt eller delvist i et lokalt skole-kirke-samarbejde. Det er et krav, at undervisningen har karakter af et samlet undervisningsforløb, der udfolder det i anordningen angivne formål og kernestof.

Børnekonfirmandundervisningen strækker sig over minimum 16 undervisningslektioner af 45 minutter, men hvor der er ressourcer til det, kan forløbet gerne forlænges. Den skal foregå enten på tredje eller fjerde klassetrin. Lokale forhold kan gøre, at det er oplagt at vælge det ene frem for det andet. I et samarbejde med skolen bør det tilstræbes, at ugeundervisningen kan ligge umiddelbart i forlængelse af skoledagen.

Der kan ikke angives en normerende holdstørrelse, da den vil afhænge af, hvilken form børnekonfirmandundervisningen har i sognet. Hvis holdstørrelsen overstiger 20 er det tilrådeligt, at der ud over den ansvarlige underviser er endnu en voksen til stede med eller uden underviseransvar.

Konfirmationsforberedelsen

Konfirmationsforløbet strækker sig over et skoleår fra august og til konfirmationen omkring maj. Det betyder tilstræbt 56 undervisningslektioner af 45 minutter, minimum 48 lektioner, hvor der undervises i 2 ugentlige lektioner. Der er hjemmel til at lægge undervisningen inden for syvende eller ottende klasses normale skoletid. Tidspunktet på dagen er ikke i sig selv afgørende. Dele af undervisningsforløbet kan samles i halve/hele dage og weekender eller internatophold. Det anbefales, at mindst halvdelen af forløbet foregår som ugeundervisning.

Der skal være mulighed for at modtage en hel folkeskoleklasse til konfirmationsforberedelse. Men holdstørrelsen må til gengæld ikke overstige det maksimale antal elever for folkeskolens klasser på alderstrinnet.

Særlige undervisningssammenhænge

Konfirmationsforberedelse som fjernundervisning

Den stigende internationale mobilitet i befolkningen gør, at der er stadig flere konfirmander, som ikke kan deltage på almindelige undervisningsvilkår, fordi de befinder sig i udlandet på undervisningstidspunktet. I den situation kan fjernundervisning bl.a. via Internettet og De Danske Sømands- og Udlandskirker, komme på tale enten som supplement til eller erstatning for deltagelse i sognets undervisning. Undervisningen skal opfylde anordningens bestemmelser om mål og indhold, men må nødvendigvis have sin særlige struktur.

Konfirmationsforberedelse som internatophold

Af samme grund har anordningen § 15 en mulighed for, at konfirmationsforberedelsen efter ansøgning til biskoppen helt eller delvist kan henlægges til et internatophold. Det vil typisk være kirkelige organisationer, der lægger rammerne for internatet og udbyder det, men det skal være en præst med ansættelse i folkekirken, der står for undervisningen, som skal opfylde anordningens bestemmelser om mål og indhold. Det skal samtidig være afklaret, hvilken præst der skal konfirmere de konfirmander, der ikke følger undervisning i bopælssognet, men modtager den på et internatophold.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirke i Sydslesvig virker i tilslutning til "Danske Sømands- og Udlandskirker" (DSUK) under folkekirkeligt tilsyn. Mål og indhold i anordningen bør også efterleves ved børnekonfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse her, men udformning og struktur må indrettes efter de særlige forhold, som menighedsarbejdet kan foregå under.

Børn og unge med særlige behov

Børn og unge med særlige behov skal tilbydes dåbsoplæring i folkekirken på linje med andre børn og unge. Alle døbte har ret til konfirmation, og når anordningen i § 2 taler om menighedsrådets ansvar for, at alle børn på tredje eller fjerde klassetrin får et tilbud om børnekonfirmandundervisning, gælder det følgelig også børn med særlige behov.

Undervisningen skal tilpasses deltagernes situation, niveau og generelle kunnen. Der er en afgørende forskel på, om der er tale om udviklingshæmmede eller børn og unge med forskellige typer af opmærksomhedsforstyrrelse, ligesom der inden for de grupper i sig selv er store forskelle. Det betyder under alle omstændigheder, at der må ske en tilpasning i forhold til de almindelig gældende regler for dåbsoplæringen omkring f.eks. form og tidsmæssig udstrækning.

Den store differentiering spiller også en rolle for, hvordan tilbuddet om børnekonfirmandundervisning og konfirmation kan gives lokalt.

Det er vigtigt i den sammenhæng at tage højde for egnede lokaleforhold og handicapvenlige adgangsforhold både til undervisningssted og kirke.

Det er også væsentligt, at kirken arbejder på at skabe gode relationer mellem kirke, forældre, evt. bosted og plejeforældre samt skole.

Underviserne

Præster og faste medhjælpere, som varetager specialundervisningen, bør deltage i efteruddannelseskurser, der er rettet mod undervisere af børn og unge med særlige behov. Det gælder kurser, som udbydes såvel inden for som uden for folkekirkeligt regi.

Biskoppen sørger for, at der i hvert stift er en præst, der har undervisning af børn med særlige behov som sit fokusområde, til faglig sparring og inspiration for præster og undervisere i sognene.

Udgifter til specialundervisningen

Tilbud om specialundervisning af børnekonfirmander finansieres af de lokale kirkelige ligningsmidler. Udgifter til materialer, medhjælp og transport mm. ved specialundervisningen af konfirmander med særlige behov, finansieres ligeledes af de lokale kirkelige ligningsmidler.

Børnekonfirmandundervisningen

Når et barn med særlige behov går i en almindelig skoleklasse, giver det sig selv, at det får tilbuddet om børnekonfirmandundervisning sammen med de øvrige børn på klassetrinnet. Hvis barnet har tilknyttet støttelærer i skolen, kan der være behov for kvalificeret støtte også i børnekonfirmandundervisningen.

Forskellen i type af handicap i børnegruppen og tilsvarende forskel i skolestruktur gør, at tilbuddet om børnekonfirmandundervisning ikke altid kan gives lokalt i det enkelte sogn. Hvis barnet går i en specialklasse, enten i forbindelse med en folkeskole eller på en specialskole i provstiet, er det tilsynets opgave at strukturere tilbuddet og fordele undervisningsopgaverne.

Konfirmationsforberedelsen

Kirken har en forpligtelse til at sørge for, at både konfirmationsforberedelsen og konfirmationen kan finde sted på betingelser, der opfylder målet for konfirmander med særlige behov. Det får indflydelse både på form og struktur, der må tilpasses det enkelte hold. På de punkter er der hjemmel til med biskoppens godkendelse at foretage mindre afvigelser i forhold til anordningens almindelige bestemmelser (anordningens § 19).

Særligt for opmærksomhedsforstyrrede

Når en konfirmand med opmærksomhedsforstyrrelser som f.eks. ADHD, Asperger, Tourettes Syndrom eller andre varianter på autismspektret går i en almindelig skoleklasse, skal konfirmanden gå sammen med sine klassekammerater til konfirmationsforberedelse. Det er vigtigt, at præsten får information om konfirmandens opmærksomhedsforstyrrelse, før forberedelsen indledes. Det sker ved kontakt med skolen eller specialskolen og ved henvendelse fra forældrene. Hvis konfirmanden har støttelærer i skolen, skal han/hun også have det i konfirmationsforberedelsen. Det skal helst være den samme lærer som i skolen, da konfirmanden har krav på kontinuitet i støttefunktionen. Eventuel støtteunderviser skal aflønnes af de lokale kirkelige ligningsmidler.

Såfremt der er tale om konfirmander fra specialskoler, skal tilsynet organisere undervisningen med provstiets præster. Opgaven er folkekirkelig og skal ikke løses på sogneniveau. Specialskolen skal vide, hvilken præst der varetager underviseropgaven.

Særligt for udviklingshæmmede

Udviklingshæmmede konfirmander har brug for et langt, kontinuerligt forløb, hvor de enkelte lektioner kan være af kortere varighed, end det almindeligvis er tilfældet.

Kirkerummet meddeler sig på en helt særlig måde til denne gruppe af konfirmander. Derfor er det væsentligt, at dele af konfirmandforberedelsen kan finde sted i selve kirkerummet. Med henblik på forberedelsen bør man i provstiet vælge den kirke, som har behørig og lette adgangsforhold for handicappede.

Musik spiller også en stor rolle i forberedelsen af udviklingshæmmede, og organisten på undervisningsstedet bør medvirke i undervisningen.

Forberedelsen af udviklingshæmmede er en folkekirkelig opgave. De fornødne midler både til materialer, medhjælp og transport afholdes af lokale kirkelige ligningsmidler.